

**NÄKÖKULMIA SUOMALAISEN
YKSINASUJAN ASUMISEN KESTÄVYYTEEN**

**Jutta Järvinen
Suomen Yksinelävät ry
Turun kestävän kehityksen säätiö**

31.12.2015

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	2
2 YKSINASUJAT SUOMESSA	2
3 YKSINASUMISEN PUITTEET JA HAASTEET	4
4 ASUMINEN JA KESTÄVÄ KEHITYS	7
4.1 <i>Ekologisesti kestävä asuminen</i>	7
4.2 <i>Sosiaalisesti kestävä asuminen</i>	8
4.3 <i>Taloudellisesti kestävä asuminen</i>	9
5 ASUMISYMPÄRISTÖJEN KEHITTÄMINEN SUOMESSA	12
6 KOHTI YKSINASUMISEN KESTÄVÄÄ TULEVAISUUTTA	14

1 JOHDANTO

Suomen Yksinelävät ry on saanut Turun kestävän kehityksen säätiöltä tukea tähän esiselvitykseen, jossa kartoitetaan yksinelävien asumisen nykypuitteita ja sen mahdollisia tulevaisuuden toteutuksia. Tarkoitus on myös valmistella yksinasuvien keskuudessa myöhemmin toteutettavaa asumistyytyväisyyskyselyä sekä hahmotella heitä osallistavia kestävän asumisen hankkeita.

Tärkeimmät lähtökohdat tämän selvityksen laatimiselle ovat 1) yksinasumisen lisääntyminen Suomessa, 2) vallitsevan asuntokannan haasteet yksinasumisen kestävyydelle ja 3) asumisen kustannukset yksinasuvalle. Tässä triangelidraamassa ei ole useinkaan mieltä yhden aikuisen talouksien elämänlaadun näkökulmasta.

Yksinasuvien ahdinko erityisesti taloudelliselta kannalta on ollut pitkään tiedossa. Asiaa ei ole kuitenkaan systemaattisesti tutkittu eikä siihen ole pyritty löytämään uusia ratkaisuja varsinkaan asuntopolitiikan näkökulmasta. Asia näyttäisi siis olevan edelleen yksinasuvien oman aktiivisuuden varassa. Niinpä Suomen Yksinelävät ry:n rooli myös yksinelävien asumisen tasa-arvon edistämässä on erittäin tärkeä.

Käsillä olevan esiselvityksen avulla hahmotetaan

- yksinasumisen puitteita ja haasteita
- kestävän asumisen käsitettä
- kestävän asumisen käytäntöjä Suomessa
- kyselyä yksinasuville

Viimeksi mainittu kysely tähtää myöhemmin toteutettavaan tutkimukseen, jolla tultaisiin kartoittamaan yksinasuvien tyytyväisyyttä nykyasumiseensa sekä heidän kiinnostustaan sellaisiin asumisen muotoihin, joissa pyritään huomioimaan niin ekologisen, sosiaalisen kuin taloudellisen kestävän kehityksen ulottuvuuksia. Tutkimuksen käytännön toteutuksen myötä tavoite on muun muassa avata yksinasuville uudenlaisia näkymiä laadukkaaseen ja kohtuuhintaiseen asumiseen sekä herättää heidän keskuudessaan kiinnostusta oman asumisen suunnitteluun ja kehittämiseen kestävän kehityksen näkökulmista. Toiveissa on myös, että voisimme toteuttaa yhteistyössä kiinnostuneiden tahojen kanssa erilaisia kestävän asumisen yhteistyöhankkeita, esimerkiksi erilaisissa yhteisöllisissä asumiskokeiluissa tai yksinasuvien nykyisissä asumispuitteissa.

2 YKSINASUJAT SUOMESSA

Yksinasuminen on yleistynyt vahvana trendinä maailmalla, etenkin länsimaissa, jo pitkään. Suomessa yksin asuvien määrä on kasvanut 200 000:sta 1,1 miljoonaan viidessäkymmenessä vuodessa (1960-2015). Yksinasuvien määrä on 50 vuodessa siis viisinkertaistunut maassamme. Ruotsi on tässäkin trendissä meitä edellä, 38% kaikista kotitalouksista on yksinasuvien talouksia. Nykyisin ilmiö on tyypillinen erityisesti suurkaupungeissa. Kaupungeissa lähes joka toisen oven takana on yksi asukas - esimerkiksi helsinkiläistalouksista tällaisia oli vuonna 2015 48,4 %.

Tilastokeskuksen mukaan yhden henkilön asuntokuntien määrä kasvoi vuonna 2011 edellisvuodesta 13 000, vuonna 2012 17 000 henkilöllä¹. Kaikista näistä luvuista voi tehdä sen johtopäätöksen, että kaupungistumisen ja hyvinvoinnin olosuhteissa yksinasuminen on sinänsä luonnollinen asumistendenssi ja ydinperhemalli on vain yksi elämisen malli muiden joukossa. Kulttuurin murroksesta ja yksinasumisen yleistymisestä huolimatta suomalaisen asumisen suunnittelussa ei kuitenkaan juurikaan ole huomioitu tätä ilmiötä. Yksinasujat eivät ole myöskään pitäneet ääntä tai saaneet ääntänsä syystä tai toisesta riittävästi kuuluviin asumisen suunnittelussa.

Yhden hengen asuntokuntien elämisen ehtoja ei ole ylipäänsä huomioitu riittävästi yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, vaikka niiden tasa-arvoisella toteuttamisella on vaikutusta paitsi yksilön elämään, myös koko kansantalouteen. Asenteet yksin taloudestaan vastaavia aikuisia kohtaan ovat usein välinpitämättömiä, tietämättömiä, jopa syrjiviä. Asenteellisuutta yksineläviä kohtaan on tutkittu muun muassa Raija Eevan gradussa ”Vahva täytyy olla että pärjää yksin”. Talouselämä -lehden anonyymin nettikeskustelun diskurssianalyysin tuloksena todetaan, että yksinelävien taloushuolia vähätellään ja keskustelu ryöstäytyy paikoin asiattomuuksiin².

Vallitseviin asenteisiin liittyvät kysymykset ovat sinänsä sosiaalipsykologisesti kiinnostavia ja tutkimisen arvoisia. Tilastojen valossa suomalaisista kotitalouksista ja yksinasumisesta tiedetään kuitenkin jo riittävästi faktoja, jotta niitä voidaan hyödyntää päätöksenteon pohjana. Tiedetään, että yksinasuvista kolmannes on köyhiä. Pariskunnan euro on yksinasuvan 25-30 senttiä, asuinpaikasta riippuen.³ Tähän on vaikuttanut toteutettu yhteiskuntapolitiikka, muun muassa veropolitiikka: Pariskunta saa vähentää saman kotitalouspalvelun kahdesti verotuksessaan. Yksinasuva kustantaa palvelun yksin ja saa silti vain puolikkaan verohyödyn pariskuntaan nähden. Yksinasuva maksaa arvonlisäveroa kotitalouskohtaisesta kulutuksestaan tuplasti verrattuna pariskuntiin.

Yksinasuvan köyhyyteen vaikuttavat myös yksityisen ja julkisen sektorin työ- ja rekrytointipolitiikka. Yksinasuvien työttömyys on suhteellisesti tarkasteltuna lähes kaksinkertaista pariskuntien työttömyyteen, mikä ei edesauta korkeista elinkustannuksista selviämistä.⁴ Työnantajatkin tuntuvat siis pitävän arvossa enemmän perheellisiä kuin yksinasuvia, vaikka jälkimmäiset tarvitsevat palkkatuloaan kipeämmin kuin pariskunnat. Yksinasuvan köyhyyttä lievitetään sitten viimesijaisella sosiaalituella: Toimeentulotuen saajista 60-70% on yksinasuvia. Esimerkiksi Kelan tutkimus vuosilta 2008-2010 kertoo, että toimeentulotuen saajat Helsingissä olivat suurimmaksi osaksi yksinasuvia. Yksinhuoltajat olivat kolmanneksi suurin ryhmä. Toimeentulotukea saaneissa yhden aikuisen talouksissa aikuinen oli tavallisimmin työtön tai lomautettu. Työttömien perusturva ei siis pääkaupunkiseudulla riitä, koska niin moni työttömyydestä kärsivä kotitalous joutuu turvautumaan toimeentulotukeen.⁵

Tilastot ovat toistaneet itseään pitkään. Yksinasumisen prosessi on syrjäyttävä.

1 http://tilastokeskus.fi/til/asas/2012/asas_2012_2013-05-22_tie_001_fi.html

2 http://yle.fi/uutiset/alkoot_sinkut_vinkuko_tutkielman_mukaan_yksinelavien_taloushuolia_vahatellaan/7410857

3 <http://www.yhteen veto.fi/yhteen veto/artikkelit/2014/3/yksin-kotona>

4 <http://www.yksinelavat.fi/tutkittua-tietoa/>

5 http://www.kela.fi/ajankohtaista-tutkimus/-/asset_publisher/i0hc00EZrUPn/content/toimeentulotukea-kaytetaan-asumiseen-ja-terveydenhoitomenoihin

Täytyy olla erityisen vahva pärjätäkseen yksin, koska yksinasuvien väestöryhmän asioihin ei kiinnitetä huomiota. Ajatellaanko, että ”vähäosaisilta” voidaan viedä tuhkakin pesästä, koska he eivät pidä ääntä itsestään? Helsingin Sanomissa 20.12.2015 julkaistu köyhyyttä käsittelevä artikkeli antaa ainakin ymmärtää, että Suomen ”hyväosaisimpien”, eli varakkaimpien mielestä köyhyys on niin sanottu henkilökohtainen ongelma. Eli ne, jotka eivät ole syystä tai toisesta pärjänneet työ- ja parisuhdemarkkinoiden kilpailussa, saavatkin syyttää itseään.⁶

Koska asuminen ja sen kustannukset ovat yksittäisen ihmisen suurin elinkustannus, ensisijainen keino vaikuttaa yksinelävien hyvinvointiin on asumisen suunnittelu ja toteutus. Se on nyt Suomessa hyvin yksipuolista ja ydinperheajatteluun perustuvaa. Kulttuuri on murroksessa ja ikärakenne muutoksessa, niinpä asumisen suunnittelun ja toteutuksen pitää olla joustavampaa. Ennen kaikkea asumisen kustannusten on oltava kohtuulliset myös yksinasuvalle. Ydinperhemallia arvostava ajattelutapa heijastuu läpi koko yhteiskunnallisen päätöksenteon, mutta väestötilastojen valossa tähän on tullava pikainen muutos.

3 YKSINASUMISEN PUITTEET JA HAASTEET

Yksilön näkökulmasta yksinasumiseen liittyy sekä hyviä että huonoja puolia. Kun talous ja sosiaaliset suhteet ovat kunnossa, yksin asuminen voi olla ongelmaton asumisen tapa. Yksinasuminen voi olla vapaaehtoinen valinta, mutta useimmiten se ei sitä näyttäisi olevan, vaan voi olla seurausta yksin jäämisestä, alunperin tai erojen tai leskeyden kautta. Yksinasumisen vapaaehtoisuus ja miellyttävyyys voikin näyttäytyä pitkän sopeutumisprosessin päätepisteinä.

Yksinasumisen taloudelliset ja sosiaaliset riskit ovat niin suuret, että sen hyvätkin puolet jäävät keskimäärin huonojen puolien varjoon. Näkemyksemme mukaan asumisen hinnan ei pidä kuitenkaan pakottaa ihmistä parisuhteeseen tai yhteisöasumiseen. Ihmissuhteet eivät rakennu väkisin. Tässä onkin yksinasuvien elämisen suurin haaste: Sosiaalisten ja taloudellisten riskien parempi vakuuttaminen ja/tai asumisen suunnittelun tarkoituksenmukaisempi ja joustavampi suunnittelu yksinasuvien näkökulmasta.

Minkä kokoisessa asunnossa suomalainen yksinasuja keskimäärin asuu? Yhden henkilön asuntokunnista enemmistö, runsaat 40 prosenttia, asuu kaksioissa. Vajaat 30 prosenttia yksinasuvista asuu yksiöissä ja lähes yhtä moni asuu kolmen huoneen tai sitä suuremmissa asunnoissa. Espoossa ja Vantaalla yksiössä asuminen on harvinaisempaa kuin Helsingissä, jossa yksinasuvista 38 % asui yksiössä. Yksinasuvilla keskimääräisten neliöiden määrä on kasvanut vuodesta 1990 kaikkiaan seitsemän neliötä, eniten vanhemmissa ikäryhmissä. Esimerkiksi 30-vuotiaiden yksinasuvien keskimääräinen asunnon koko on nykyisin noin kolme neliötä suurempi kuin kaksikymmentä vuotta sitten.⁷ Kaikista Suomen yksinasuvista joka viides asui erillisessä pientalossa. Pääkaupunkiseudulla omakotiasuminen on harvinaisempaa. Espoolaisista ja vantaalaisista yksinasuvista noin joka kymmenes asui pientalossa.

6 <http://www.hs.fi/sunnuntai/a1450417337441>

7 http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2011-10-18_001.html

Pinta-alaltaan pienessä, alle 30 neliömetrin, asunnossa asui 8 % yksin asuvista henkilöistä. Espoossa ja Vantaalla osuus oli pienempi, mutta Helsingissä lähes joka viidennellä yksinäsasuntokunnalla oli käytettävissään alle 30 neliötä. Suurehkoissa, yli 70 neliön, asunnoissa asui joka neljäs Suomen yksinasuva. Espoossa suurten asuntojen osuus oli vajaa neljäsosa, Vantaalla vajaa viidesosa ja Helsingissä 13 %.⁸

Näiden lukujen valossa asumisen ahtaus ei ole erityinen ongelma, joskin yksiöasumisen suhteellisen korkea osuus suurissa kaupungeissa johtuu asumisen korkeasta hinnasta ja asuntotarjonnasta eikä läheskään aina vastaa asukkaan omia asumistoiveita.

Mitä yksinasuvalta edellytetään? Yksinasuvan suhteellisen korkeat elinkustannukset ja korkea työttömyys eriarvoistavat väestönsosan talouden suhteessa pariskuntiin. Vallitsevissa olosuhteissa yksinasuvan talous ei ole helposti hallittavissa ja vaatii erityistä kurinalaisuutta ja hyvää onnea. Pääkaupunkiseudulla asumisen hinta on erityinen ongelma - asuntojen hinnat ovat karanneet pilviin. Yksinasuvan on vaikea saada tarpeeksi suurta asuntolainaa, moni keskituloinen maksaa kiskurihintoja vuokranantajan pussiin vasten tahtoaan. Yksinasuva ei siis voi kartuttaa omaisuuttaan hankkimalla omaa asuntoa.⁹ Yleisin yksinasuvan asumisen hallintamuoto on vuokra-asuminen. Noin 60% yksinasuvista asuu vuokralla, noin 30% omistusasunnossa.¹⁰ Maassa, jossa arvostetaan asunnon omistamista erityisen paljon, tämä on yksinasuvalle niin sosiaalisesti kuin taloudellisestikin eriarvoistava asia. Sosiologi Mika Kauppinen toteaa, että ”jos yksinasuva ei voi saada pankista lainaa, niin kyllähän se eriarvoistaa”. Hän toteaa myös, että jos henkilö jää pysyvämmiin yksinasuvaksi, niin omistusasumisessa voi olla myös jonkinlaista vanhuudenturvaa varsinkin, jos ei ole lapsia pitämässä huolta. Kauppinen muistuttaa, että vuokralla-asuminen voi lisätä myös yleistä epävarmuutta elämässä. Toisen asunnossa asuva ei voi olla varma, kuinka kauan asunnossa saa asua.¹¹

Edellä mainitut asiat ovat arkijärjelläkin ajateltuna itsestään selviä. Pelkästään edellä siteerattuun Ylen juttuun tulleet vastaukset (186 kpl) kertovat yksinasumisen todellisuudesta. Vastauksista ilmenee myös perinteinen käsitys asuntojen vaihtoehtoista – esimerkiksi vaatimuksena lisätä pieniä yksiöitä. Tarttuiko Sato tähän tarjotessaan 15 neliömetrin yksiökonseptia 500 eurolla kuukaudessa?¹² Tällainen asuminen ei ole laadullisesti eikä taloudellisesti kestävä, eikä se ole Suomen Yksinelävät ry:n eikä useimpien yksinasuvien aikuisten kannattama asumisen hintalaatusuhde.

Suurimmalla osalla yksinelävistä on edelleen koti, mutta sen neliöhinta on suhteellisesti kalliimpi kuin perheasunnon neliöhinta. Vuokra-asuminen - johon yksinelävä on siis useimmiten pakotettu - on kallein asumismuoto. Helsingissä ero muuhun maahan kasvaa, sillä pääkaupunkiseudulla vuokrat nousivat vuonna 2013 3,8 prosenttia 13,87 euroon neliöltä. Muualla Suomessa kasvu oli 3,5 prosenttia

8 Viivoja yksinasuvan muotokuvasta. Tietoisku 15/2011

9 http://yle.fi/uutiset/yksinasuva_-_miten_selviat_asumiskustannuksista/7435661

10 http://www.stat.fi/til/asas/2009/01/asas_2009_01_2010-11-12_tie_002_fi.html

11 http://yle.fi/uutiset/keskituloisten_sinkkujen_eronneiden_ja_yksinhuoltajien_asuntoahdinko_syvenee/7433174

12 http://yle.fi/uutiset/vantaalle_kaavaillaan_15_neliön_minivuokra-asuntoja/7864719

10,39 euroon neliöltä.¹³

Yksinasuvien henkilöiden yhteenkuuluvuuden tunne ja ryhmäidentiteetti ovat heikkoja. Yksinasuva tarvitsee edunvalvojia ja median välittäjiä kertomaan puolestaan, mihin hän on oikeutettu. Omia oikeuksiaan rohkeasti peräänkuuluttava yksinasuva leimataan jopa vaativaksi valittajaksi. Miten käy jo syrjäytettyjen yksinasujien? Niiden, joiden puolta ei ole pidetty, ja joilla ei ole ollut voimia pitää omia puoliaan - tai vinkua, niinkuin Taloussanomien nettikeskustelija asian ilmaisi?¹⁴ Julkinen sektori ja sosiaalihuolto tukevat heidän talouttaan asumistuella ja viimeisijaisella toimeentulotuella. Valtaosa toimeentulotuen saajista on yksinasuvia.

Yhdistyksenä pyrimme valvomaan yksinasuvien etuja ja tuomaan heidän omaa ääntään kuuluviin. Avasimme syksyllä 2015 uudistuneilla nettisivuillamme keskustelun yksinelämisen valo- ja varjopuolista. Alla yksi listaus varjopuolista:

Kokemani yksinelämisen haitat

1. Yksineläminen on taloudellisesti epätasa-arvoinen tapa elää.
2. Yksinelämiseen liittyy perustavanlaatuisia sosiaalisia ja taloudellisia riskejä.
3. Kun yksinelävä aikuinen jää työttömäksi, se vaikuttaa huomattavasti talouteen.
4. Vastoinkäymiset tuntuvat yksinelävästä usein ylitsepääsemättömiltä ja lamauttavilta.
5. Asumisen hinta/laatu-suhde on epäedullinen parisuhteessa eläviin nähden.
6. Itsensä toteuttaminen on vaikeampaa koska muun muassa elinkustannusten kalleudesta johtuen perustarpeiden tyydyttämisen jälkeen rahaa jää keskimäärin vähän muuhun.
7. Yksinäisyys on luonnollisesti tavallisempi tunne kuin parisuhteessa elävällä.
8. Turvattomuuden tunne vaivaa, varsinkin ikääntyessä ja kunnon heikentyessä.
9. Avunsaaminen erilaisissa arkipäivän tilanteissa (kotitaloustyöt, muuttaminen jne.) voi olla vaivalloista. ”Jäsen 6075”

Asumisen kehittämisellä voitaisiin lievittää oikeastaan kaikkia edellä mainittuja hyvinvoinnin puutteita. Onko suomalaiselta yksinelävältä kysytty miten hän haluaisi asua? Haluaako hän asua yksin, vaikka hänellä ei perinteistä perhettä olisikaan? Minkälaisia yhteisöllisyyden muotoja asumiseen voisi sisällyttää? Mikä on yksinasuvan näkökulmasta kestävää asumista – niin taloudellisesti, ekologisesti kuin sosiaalisesti?

Lopuksi: Asunto ei myöskään ole itsestään selvyys. Suomessa on tällä hetkellä noin 7000 asunnotonta henkilöä, joista valtaosa on yksineläviä, perheettömiä henkilöitä. Asunnottomuus on yksinelävän syrjäytymisprosessin pohjakosketus.

¹³ <http://www.uusisuomi.fi/asuminen/61737-sak-pettyi-nelio-helsingissa-1387-eu-muulla-1039-eu>

¹⁴ http://yle.fi/uutiset/alkoot_sinkut_vinkuko__tutkielman_mukaan_yksinelavien_talouhuolia_vahatellaan/7410857

4 ASUMINEN JA KESTÄVÄ KEHITYS

Kestävän kehityksen määritelmään kuuluu niin ekologinen, sosiaalinen, inhimillinen kuin taloudellinen kestävyys. Nykymaailmassa, jossa maapallon kestävä ylläpito rajat ovat jo ylittyneet, kestävä kehitys näkökulmat pitäisi voida huomioida kaikessa yhteiskunnallisessa suunnittelussa ja toimeenpanossa. Painotukset vaihtelevat riippuen asiasta ja kohderyhmästä. Yksinasuvien henkilöiden kohdalla suurin ongelma on suhteellinen köyhyys, mikä johtuu epätasa-arvoisista elämän edellytyksistä - erityisesti korkeasta työttömyydestä, elinkustannuksista ja asumisen kalleudesta. Toinen yksinasuvien elämää haittaava tekijä on ajoittainen tai jatkuva yksinäisyys, jota ei lievitä Suomen ilmasto ja asumisen suunnittelu, jossa on huomioitu vähän tai ei ollenkaan mahdollisuuksia tavata luontevasti omia naapureita. Kestävän asumisen näkökulmat painottuvat yksinasuvien kohdalla näistä syistä erityisesti sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyteen.

4.1 Ekologisesti kestävä asuminen

Yleisessä tarkastelussa kestävä kehitys ensisijainen näkökulma on ekologinen kestävyys. Sillä tarkoitetaan luonnon monimuotoisuuden suojelua ja luonnon resurssien säästämistä¹⁵. Ekologinen kestävyys on olemassaolomme edellytys, mutta väestönkasvu ja kulutusorientoitunut kulttuuri ovat johtaneet jo aika päivää sitten meidät ekologisesti kestävämmälle tielle. Ekologinen jalanjälki kertoo, kuinka suuri maa- ja vesialue tarvitaan ihmisen kuluttaman ravinnon, materiaalien ja energian tuottamiseen sekä syntyneiden jätteiden käsittelyyn. Nyt ihmiskunta kuluttaa 1,5-kertaisesti sen, mitä maapallo pystyy tuottamaan. Suomalaisten ekologinen jalanjälki on maailman suurimpia. Suomalainen materiaalinkulutus on esimerkiksi selvästi suurempaa kuin Ruotsissa ja Norjassa, joissa kuluttajat ostavat meitä suhteellisesti enemmän aineettomia palveluita.¹⁶

Ekologisesti kestävä asuminen sisältyy monia ulottuvuuksia ja kysymyksiä. Esimerkiksi, voiko maaseudulla asua ekologisesti? Entä kaupungissa? Miten yksin-asuva ihminen voi asua myös ekologisesti kestävästi – vai onko ainoa vaihtoehto muuttaa kommuuniin? Usein jäädään väittelemään tällaisten perusvastakkainasettelujen äärelle, vaikka näin yksinkertaisia asiat eivät onneksi ole. Muun muassa Aalto-yliopiston professori Seppo Junnila totesi asiasta vastikään Prisma Studiossa¹⁷: ”Ennakkoluulo että kaupunkikeskustassa asuminen on ekologista, ei pidä paikkaansa.” Samassa ohjelmassa kaupunkisosiologi Pasi Mäenpää toteaa, että ”...kaupunki kiihdyttää kulutusta, kaupunki on kulutuskone. Trendikkäät ruokapiirit eivät ole erityisen ekologista logistiikan kannalta...” Ylellisyyskulutus olisi ekologista, mutta se on elitististä, eikä kaikilla ole siihen varaa. Samoista asioista on käyty keskustelua jo vuosikymmeniä.

15 https://fi.wikipedia.org/wiki/Kest%C3%A4v%C3%A4_kehitys

16 Asuminen, kaupungistuminen ja yhteisöllisyys. Ekosäätiön luentosarja syksyllä 2015: 1.12.2015 YTT, ympäristöneuvos emeritus Sauli Rouhinen.

17 Yle, Prisma Studio, 25.11.2015

Ekologinen asuminen lienee paikasta riippumatonta, kunhan tekee ekologisesti rationaalisia elämäntapa- ja kulutusvalintoja omissa asumispuitteissaan. Joitakin yhteisiä seikkoja mihin tahansa ekologiseen asumiskestävyyteen liittyy. Mahdollisimman olematon hiilijalanjälki muodostuu kulutuksen minimoimisesta, kierrätyksestä ja uusiokäytöstä. Yksinasumisen yleistymisen tuo myös kestävän asumisen keskusteluun uusia näkökulmia. Ekologiselta kannalta yksinasuminen ei ole välttämättä suotuisa kehityskulku, mutta trendi luo myös uusia mahdollisuuksia palvelujen kehittämiseen. Yksinasujien ekologisesti kestävään asumiseen olisikin hyvä sisältyä lainaamista ja yhteiskäyttöä erilaisten kestokulutushyödykkeiden ja päivittäistavaroiden osalta (esimerkiksi auto, siivoustarpeet, kodin tekniikka, työkalut). Tällainen kestävän kuluttamisen ja tuotteiden käytön tapa tuo samalla taloudellista säästöä yksinasuvalle, ekologinen ja taloudellinen rationaliteetti ilmenevät yhtä aikaa resurssien säästämisen muodossa.

Maaseudulla yhteisöillä on pidemmät perinteet kuin kaupungeissa ja niiden toimintafilosofiaan kuuluu usein ekologinen kestävyys.¹⁸ Esimerkkejä edistyksellisistä toteutuksista löytyy jo Suomestakin, mutta ne ovat melko harvalukuisia. Ekokyliä on esimerkiksi Ruotsissa kaksinkertainen määrä Suomeen verrattuna.¹⁹

4.2 Sosiaalisesti kestävä asuminen

Ekologisen elämäntavan lisäksi asukkaita voi motivoida yhteisöissä niiden tarjoama aktiivisen toimijan rooli, itse tekeminen, vastuunottaminen, osallisuus ja omaehtoisuus. Ihmiset haluavat vaikuttaa asumiseensa paitsi omalla suunnittelulla ja sisustamisella, myös asumisen toimintatavoilla ja kulttuurilla. Samankaltainen elämäntilanne voi liittää ihmisiä luontevasti yhteen.²⁰ Esimerkiksi yksinasumiseen saattaa liittyä yksinäisyyttä ja turvattomuutta, joiden lievittäminen asumisen suunnittelulla on tärkeää. Sosiaalisesti kestävä asuminen sisältääkin erityisesti sellaisia näkökohtia, jotka huomioivat syrjäytymisen ehkäisyn ja yhteisöön liittymisen mahdollisuudet, henkilökohtaisen turvattomuuden ja alueellisen segregaaation vähentämisen.

Asumiskulttuurin näkökulmasta on mielenkiintoista tarkastella erilaisia yhteisöjen käsitteitä. Ydinperhe kuten myös kunta tai valtio ovat niin sanottuja institutionaalisia yhteisöjä, joiden jäsenyys ei ole täysin vapaaehtoista. Asumisyhteisöt ovat taas niin sanottuja leirituliyhteisöjä, joihin voi liittyä tai erota vapaammin.²¹ Yksin taloudestaan vastaaville aikuisille näillä leirituliyhteisöillä voi olla suurempi merkitys kuin ydinperheessä/parisuhteessa eläville.

Asumista ei tarvitse ajatella mustavalkoisesti - joko yksin yksiosässä tai yhdessä kommuunissa. Tiukimmillaan asumisyhteisö tarkoittaa yhdessä asuvaa ihmisryhmää, jossa tehdään työtä yhteiseksi hyväksi. Yhteisön toiminta on usein kaksisuuntaista ja sisältää antamisen ja saamisen periaatteen. Yhteisöllisyyden määrä on sopimuksenvaraista, ja toteutuksiin mahtuu erilaista variaatiota ihmisten toiveita kuunnellen. Tähän asti asumisen yhteisöt ovat useimmiten rakentuneet olemassaolevaan

¹⁸ <http://rihmasto.fi/yhteisot>

¹⁹ <http://www.balticecovillages.eu/fi/katsaus-ekokylista>

²⁰ Tauriala-Rasi Tarja-Riitta: "Tää on aika virikkeellinen juttu" – asumisyhteisö ikääntyvien asukkaiden voimaantumisen vahvistajana, s.13.

²¹ <https://fi.wikipedia.org/wiki/Yhteis%C3%B6>

asuntokantaan. Näissä yhteisöiltä edellytetään perinteisen perhemallisen asumisen valmiuksia. Näiden valmiuksien parantamiseen on kehitetty myös kaupallisia palveluja, esimerkiksi yhteisöpedagogien palveluita. Se on sinänsä hyvä asia, sillä osa yksinasuvista saattaa kaivata tiivistä, perheenomaista yhteisöä. Olisi kuitenkin luontevaa reagoida kulttuurin orgaaniseen muutokseen joustavasti ja nopeasti, monipuolistamalla asumisen suunnittelua. Asumisen vaihtoehtoja, joissa on yhteisöllisiä piirteitä mutta riittävä oma ja yksityinen tila, on alkanut syntyä myös ryhmärakennuttamisen muodossa. Yksi tärkeä syy näille hankkeille on kustannusten parempi hallinta, asumisen perustarpeen taloudellisesti järkevä tyydyttäminen. Yhteisöllisiä piirteitä omaavan asumisen ei tarvitse olla elitististä tai kallista. Tämän kaltaiset rakentamisen suunnittelun ja toteutuksen hankkeet olisivat erityisen tervetulleita yksineläville nimenomaan asumisen kustannusten hallinnan näkökulmasta.

Muulla maailmassa ja etenkin edistyneessä länsinaapurissamme ollaan edellä asumisen kulttuurissa ja sieltä löytyy esimerkkejä onnistuneista yhteisöllisistä kokeiluista niin yksityisen omistus- kuin kunnallisen vuokra-asumisen saralla. Suomessakin on muutama onnistunut esimerkki kaupunkiyhteisöistä.²²

Yksinasuminen keskittyy erityisesti kaupunkeihin, joissa on siis erityinen tilaus yksinasuvien yhteisöllisemmille asumismuodoille. Urbaaneista, uusista tienraivajista mainittakoon Aktiiviset seniorit ry:n Loppukiri Arabianrannassa, Aikalisä Jätkäsaarella sekä Koti Kaupungissa ry:n Malta-talo Jätkäsaarella. Kyseiset kaupunkikerrostalot ovat yksityistalouksien ryhmärakennuttamisprojekteja. Niille on erityistä rakennuttamismuoto ja se, että niissä on keskiössä yhteisöllisyys tai yhteisöllisten piirteiden edistäminen. Kestävän kehityksen tarkastelussa sosiaalisen kestävyuden ulottuvuus on ollut siis keskiössä näitä projekteja käynnistettäessä ja toteutettaessa.

4.3 Taloudellisesti kestävä asuminen

Yksineläville asuminen on suhteellisesti kalliimpaa kuin parilliselle. Tämä on erityisen epäoikeudenmukaista tilanteessa, jossa yksin taloudestaan vastaavalla on yhden tulot. Yksinasuvan köyhyyttä eivät selitä ainoastaan korkeat menot, vaan myös matalat tulot. Kuten aiemmin jo todettiin, väestöosan tasolla matalaa keskimääräistä tulotasoa selittää ainakin osittain kaksinkertainen työttömyys verrattuna parisuhteissa eläviin. Nämä seikat huomioiden yksinasuvien kasvavan joukon asumisen suunnitteluun ja asumisen kustannusten kohtuullistamiseen on kiinnitettävä jatkossa erityistä huomiota.

Ekologian kannalta taloudellinen kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että ihmiskunta ei voi käyttää maapallon resursseja yli niiden uusiutumiskyvyn. Yksilön elämän kannalta taloudellisesti kestävä asuminen tarkoittaa puolestaan sitä, että asuminen ei ole liian kallista. Yksinasumisen problematiikasta käsin taloudellinen kestävyys on yksilön elämänlaadun kannalta ydinkysymys. Yksinasuvan suhteellinen köyhyys johtuu pitkälti nimenomaan liian korkeista asumisen kustannuksista.

Mikä on kohtuullinen asumisen kustannus? Pankkien näkökulmasta vuokra-, asuntolaina- tai yhtiövastikekulut eivät saisi viedä kovin paljon yli 25 prosenttia

22 <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/03/14/yhteisollinen-asuminen-suomessa-yha-harvinaista>

perheen käytettävissä olevista tuloista. Kaikkein eniten yleisistä rahavaikeuksista kärsivät ne perheet ja yksinasujat, joilla asumiseen kuluu yli 40 prosenttia tuloista. Tilastokeskuksen mukaan joka toisella yhden huoltajan kotitaloudella oli vuonna 2009 vaikeuksia selvittää tavanomaisista menoista.²³

Yhden henkilön ruokakunnan enimmäisasumismenot Helsingissä voivat olla 508 € kuukaudessa asumistukea huomioitaessa²⁴. Verrattaessa asumisen hintatilastoihin²⁵ voidaan todeta, että yksinasuvan asumisnormi on nykyisellä hintatasolla näin ollen Helsingissä noin 30 neliömetrin yksiö. Ennakoiko Sato 7/15 neliömetrin asuntoinno-vaatiollaan yksinasuvan asumisen tulevaisuuden näkymiä pääkaupunkiseudulla?²⁶

Keväällä 2011 eduskuntapuolueilta kysyttiin, miten asumisen hintaa voitaisiin kohtuullistaa. Kysyttäessä kantaa SATA-komitean ehdotukseen yleisen asumistuen uudistamisesta Kokoomus vastasi kannattavansa, sitä, koska se kohdistaisi asumistukea nykyistä enemmän lapsiperheille. Lapsiperheargumentti on yleinen, mutta epäreilu, koska tilastojen valossa lapsiperheet pärjäävät taloudellisesti paremmin kuin yksinasuvat. Keskustan kanta asumistuen uudistamiseen oli, että asumistuen määrätymisperusteita on yksinkertaistettava niin, että tukeen vaikuttavat kotitalouden tulot, koko ja asuinkunta eikä nykytapaan monet asuntoon liittyvät ominaisuudet. Neliörajoituksista eli siitä, että esim. yksinasuva saa tukea vain tiettyyn neliömäärään asti, aiheutuu hankaluuksia kun tarpeeksi pieniä asuntoja ei ole markkinoilla.²⁷

Eduskunnassa perustettiin 2010 Eric Hällströmin johdolla laajapohjainen Asumisen Hinta Alas (AHA) ry, jonka johdossa on edustajia kaikista eduskuntapuolueista, asukasjärjestöistä sekä alan tutkijoita. Yhdistyksen facebook-foorumi on mielenkiintoinen tietopankki asuntopoliitikasta ja sen ympärillä käytävästä keskustelusta Suomessa vuodesta 2010 alkaen. Aloituspuheenvuorossa foorumilla kritisoidaan muun muassa yleishyödyllisten rakennuttajien perimiä hintoja, vuokria ja vastikkeita, joissa on monin paikoin jopa kolmannes ilmaa. AHAn asuntopoliittiset vaatimukset hallitusohjelmaan vuodelta 2011 palvelevat myös yksinasuvien tarpeita.²⁸

Oma erityinen lukunsa Suomessa on aso-järjestelmä asumisen hallintamuotona.²⁹ Yksinasujalle aso-asunto voi olla ainoa realistinen asumisen hallintamuoto vuokra-asumisen sijasta, mutta sen taloudellinen järkevyys on kyseenalainen puitetekijöistä johtuen. Hällström toteaa blogissaan vuonna 2013, että ympäristöministeriö ei ole määritellyt esimerkiksi aso-asumisen yhteydessä peruskäsitteitä ”kohtuuhintaisuus”, ”omakustannushintaisuus” ja ”tasaus” vaan jättää niiden tasot edelleen nykyisestä tilanteesta vastuussa olevien tahojen mielivaltaisesti päätettäväksi, sivuuttaen asukkaiden oikeudet valvoa maksajina esteettömästi kustannusten määrätymistä. ”Mikään ei muutu, mutta aikaa kuluu, bisnekset paranevat, ihmisten maksuvaikeudet kasvavat ja muiden toimialojen toimintaedellytykset heikkenevät kun kiinteistö-

23 <http://www.taloussanommat.fi/asuminen/2011/01/14/nain-asunto-ajaa-perheen-pulaan/2011408/310>

24 http://www.kela.fi/kenelle_enimmaisasumismenot

25 http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/13_05_28_Tilastoja_18_Vihavainen.pdf
<http://www.stat.fi/til/asvu/tau.html>

26 http://yle.fi/uutiset/talta_nayttaa_laittoman_pieni_minikyksio__video/8062319

27 http://yle.fi/uutiset/nain_puolueet_vastasivat/5328718

28 <https://www.facebook.com/Asumisen-hinta-alas-84437882545/>

29 <https://www.dropbox.com/s/3lx4wrzsg69d3gb/SASOn%20ja%20AHAn%20lausunto%20021215.pdf?oref=e&n=361182968>

ja asuntokeinottelu nielee kasvavan osan kansantalouden kakusta.”³⁰

Asumisen kovat kustannukset yhdistettynä riskeihin johtavat myös runsaaseen muuttamiseen. Suomessa muutetaan miljoona kertaa vuodessa. ”Vimmattu muuttohärdelli” jyrkentää luokkaeroja ja eriyttää eri varallisuusryhmät omille alueilleen...Asumisen tilapäisyydestä on tehty normaali tilanne. Asiakkaiden suuri kiertonopeus tuottaa enemmän voittoa ja siis korkeampaa asumisen hintaa kuin turvalliset, pysyvät kodit.³¹

Vuoden 2012 budjettiesitystä varten AHA ry antoi lausunnon valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaostolle. Siinä todettiin muun muassa, että asuntojen hallinta- ja omistusrakenteen tervehdyttämällä voitaisiin merkittävästi hillitä asumisen kallistumista. Hallituksen tulisi lainsäädännöllä ja tukipolitiikallaan kannustaa nykyistä enemmän yhdistysten ja osuuskuntien hintasäännöstelltyjen kohteiden rakennuttamistoimintaa, jolla lisättäisiin alaa tervehdyttävää kilpailua ja omistusrakenteita, joissa ei ole pyrkimystä tonteilla ja asunnoilla keinotteluun eikä voiton maksimointiin. Yksistään asumisoikeusjonoissa seisotetaan asukkaiden miljardin euron sijoitusvalmiutta, joka voitaisiin vapauttaa rakentamisen markkinoille vauhdittamaan tuotantoa.³²

Mitä on näiden puitetekijöiden vallitessa yksinasuvien elämisen todellisuus – Esimerkki Ylen nettikeskustelusta:

”Asumiskuluihin eli vuokraan, veteen ja sähkөөn menee 800 euroa/kk. Helsinkiläiseksi asumiseni on siis edullista, uudet yksiöt ovat jopa yli tonnin Satolla ja muilla yleishyödyllisillä vuokranantajilla. Tulot ovat 1200 käteen. Bruttoeläke on liian suuri saadakseni asumistukea. Muiden pakollisten kuukausittaisten menojen jälkeen (lääkkeet, puhelin) käteen jää vajaa satanen kuukaudessa ruokaan, julkiseen liikenteeseen ja muuhun, joista voin tinkiä. Jos sairauskulut ovat tavallista suuremmat saattaa mennä miinukselle....Toimeentulotukea en ole saanut, koska laskennallisesti normaalikuukausina minulla jää jopa ylijäämää. Haluaisin muuttaa erääseen maaseutukaupunkiin omaan asuntoon, hinta 40.000. Laskelmat on tehty, ja kk-maksut jäisivät pienemmäksi kuin nyt. En kuitenkaan saa pienellä eläkkeelläni lainaa. En pankin mielestä pystyisi sitä maksamaan, vaikka pystyn maksamaan paljon isomman vuokran. Elinajanodotettakin on vielä 35-40 vuotta.”³³

Tilastokeskuksen mukaan syrjäytymisvaarassa suomalaisista oli alkuvuonna 2015 16%. Kotitalouksien käytettävissä olevat rahatulot kulutusyksikköä kohden yhdessä elinkustannustietojen kanssa kertovat, että valtaosa heistä on juuri yksinasuvia, vaikka asiaa ei erikseen ole korostettu.³⁴

Suomen Yksinelävät ry:n ensisijainen missio on vaikuttaa yksinasuvien henkilöiden sosiaaliseen ja taloudelliseen tasavertaisuuteen suhteessa pariskuntiin. Tässä asumisen taloudellista kestävyyttä käsitelleessä kappaleessa kulminoituu yksinasuvan henkilön nykyinen asumisen epätasa-arvo suhteessa perheellisiin kansalaisiin. Kyse on yhteiskunnan rakenteellisesta vinoudesta yksinasuvien haitaksi.

30 <http://blogit.iltalehti.fi/eric-hallstrom/2013/07/01/matakuun-lakipaketti/1.7.2013>

31 <https://www.facebook.com/Asumisen-hinta-alas-84437882545/19.12.2010>

32 <https://www.facebook.com/Asumisen-hinta-alas-84437882545/3.11.2011>

33 http://yle.fi/uutiset/yksinasuva_-_miten_selviat_asumiskustannuksista/7435661

34 http://www.stat.fi/til/tjt/2013/03/tjt_2013_03_2015-04-02_fi.pdf

5 ASUMISYMPÄRISTÖJEN KEHITTÄMINEN SUOMESSA

”Ikääntyvien henkilöiden asumisyhteisöt ovat harvinaisia Suomessa, joten niistä ei ole kerätty asumiskokemuksia tai tehty tutkimuksia. Aktiiviset Seniorit ry:n senioritalo Loppukiri on esimerkki toimivasta asumisen mallista ja Aging-in-Place – ajattelusta, jossa yhteisöasuminen toteutuu sekä tilasuunnittelun että yhdessä tekemisen näkökulmista. Tutut naapurit helpottavat arkea, rikastuttavat sosiaalisia suhteita ja lisäävät turvallisuuden tunnetta. Asumisyhteisö tarjoaa asukkailleen virkistys- ja harrastustoimintaa sekä mahdollisuuden vaikuttaa omaan asumiseen ja asumiskulttuuriin.” (Tauriala-Rasi, gradun tiivistelmä)³⁵

Suomessakin on mielenkiintoisia asumisympäristön kehittämishankkeita käynnissä jatkuvasti. Näkökulma on usein yhteisöllisyyttä ja palveluita kehittävä. Ikämuuttuja on yleinen tarkastelun lähtökohta, kuten edellä olevassa esimerkissä. Myös maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä kehittää ikämuuttujiaan perustuvaa yhteisöllistä maaseutuasumista.³⁶ Puhutaan lapsista, nuorisosta, senioreista. Yksinasuvien näkökulmaa ei ole näissä hankkeissa riittävästi, jos lainkaan, huomioitu vaikka kaupunkialueilla lähes puolet asuntokunnista on yksinasuvien talouksia.

Asuntoministeri Jan Vapaavuori totesi vuoden 2009 Valkeakosken asuntomessujen avajaispuheessaan, että ekologista asumista voi edistää 1) kysyntävetoisesti, kuluttajien alkaessa vaatia ympäristömyönteisempää asumista 2) tarjontavetoisesti, kun alan yritykset alkavat oma-aloitteisesti tarjota ekologisempia asuntoja, tuotteita ja palveluja, 3) normivetoisesti, yhteiskunnallisilla säädöksillä. Käytännössä kehittäminen edellyttää laaja-alaisia toimenpiteitä kaikilla tahoilla: kuluttajien tarpeiden parempaa huomioimista, uusien ekoinnovaatioiden kehittämistä ja tiukkenevaa ympäristölainsäädäntöä.

Edellämainittu ja muutkin ryhmärakennuttamishankkeet ovat kysyntävetoisia hankkeita. Tarjontapuolen tekoja edustaa esimerkiksi Green Building Council Finland³⁷, ekologisesti kestävä rakentamisen toimijoita edustava yhteenliittymä. Nettisivuilta löytyy mittava tietopankki erilaisista kestävä kehityksen rakentamisen periaatteista ja käytännöistä. Julkisin varoin rahoitetaan niin perus- kuin soveltavaa tutkimusta ja hankkeita. Esimerkkinä näistä vaikkapa Ympäristöhallinnon mittava asuinalueiden kehittämisohjelma vuosina 2012–2015³⁸.

Asuinalueiden kehittämisohjelman tavoitteena oli edistää asuinalueiden elinvoimaa ja ehkäistä eriytymistä. Vuosina 2013–2015 ohjelmassa on ollut mukana 13 kaupunkia, joilla kullakin on oma kehittämishankkeensa. Kaupunkien hankkeita tuetaan 21 tutkimushankkeella, joita toteuttavat yliopistot ja tutkimuslaitokset ympäri maata.

Hankkeiden kautta on edistetty kasvukeskuskaupunkien asuinalueiden kokonaisvaltaista uudistamista, kestävä kehittäminen ja sosiaalista eheyttä sekä hyvien käytäntöjen leviämistä. Asuinalueita on kehitetty erilaisissa tutkimus- ja kaupunki-

³⁵ Tauriala-Rasi Tarja-Riitta: ”Tää on aika virikkeellinen juttu ” – asumisyhteisö ikääntyvien asukkaiden voimaantumisen vahvistajana

³⁶ http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/3038/lakkaiden_yhteisollinen_asuminen_maaseudulla.pdf

³⁷ <http://figbc.fi/gbc-finland/>

³⁸ http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asuminen/Asuinalueiden_kehittamisohjelma

hankkeissa erityisesti neljällä teema-alueella: Asukkaiden osallisuus ja moninaisuus, viihtyisä, turvallinen ja kiinnostava ympäristö, tilojen uudenlaiset käytöt, palvelutarjonnan vahvistaminen ja sosiaaliset innovaatiot, nuorten kasvun ja sosiaalisen eheyden vahvistaminen. Ohjelman koordinoinnista on vastannut ympäristöministeriö ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA). Lähiökehittämisen yhteistyössä mukana ovat olleet myös työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuri-ministeriö, sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntaliitto ja Rakli.

Erilaisia kaupunkiympäristöjen asumisen kehittämisen hankkeita on ollut käynnissä muitakin, esimerkiksi Eloisa esikaupunki³⁹- ja Urba-hankkeet. Urba-tutkimuksessa⁴⁰ analysoitiin muun muassa rakentamisen ja asumisen ekotekojen hidasteita rakennusalan ja kuluttajien näkökulmista. Kuluttajille suunnattuja uusia asumiskonsepteja on pääkaupunkiseudulla vähän tarjolla, ja ympäristönäkökohtia painottavien ratkaisujen osuus on lähes olematon. URBA-hankkeen yhteydessä tutkijat yrittivät tukea uusien konseptien suunnittelua kuluttajalähtöisesti järjestämällä kuluttajien ja asumisalan toimijoiden yhteisiä ”konseptiverstaita”. Ekologisuus ei ollut arvioitavana olleiden konseptien keskeinen lähtökohta, mutta keskusteluissa esiin nousi monia ekologisuuden ja kestävyuden näkökohtia. Tämä lähestymistapa on selvästi lähinnä sitä ideologiaa, joka sopisi mielestämme myös yksinasuvien asumishankkeiden suunnitteluun.

Asumisen ideaalimallit ja käytäntö ovat usein kaukana toisistaan. Pasi Mäenpää pitää urbaanina unelmayhdyskuntana itseorganisoituvaa, resurssitehokasta kaupunkia, jossa ihmiset ottavat itse vastuuta ja kansalaisyhteiskunta valtaistuu⁴¹. Internetin aikakaudella kansalaisyhteiskunnan toteutumisen mahdollisuudet ovatkin periaatteessa paremmat kuin ennen ja ihmiset on helppo osallistaa ympäristönsä suunnitteluun. Ideatasolla esimerkiksi vihreiden Osmo Soininvaara edustaa urbaanin kestävän asumisen näkökulmaa, puhuen muun muassa segregaaation estämisestä⁴². Helsinki onkin kohtuullisen hyvin pyrkinyt ja kyennyt estämään segregatiota uudistuotannossaan, sekoittamalla eri hallintamuotoista asumista lähikortteleissa. Kyseinen näkökulma on erittäin oleellinen myös yksinasuvien laadukkaan ja reilun asumisen suunnittelun ja toteutuksen näkökulmasta.

Tuoreen tutkimuksen mukaan alun perin pienituloisille tarkoitetuista kaupungin vuokra-asunnoista nauttivat useat hyvätuloiset. Segregaaation ehkäisyä käytävä keskustelu näyttäytyykin joskus hieman erikoisessa valossa. Tästä tuorein esimerkki Helsingin kaupunkisuunnittelu- ja kiinteistötoimen apulaiskaupunginjohtaja Anni Sinnemäen kommentti Yle-utisille 17.12.2015:

”Kaupungin vuokra-asuntoihin halutaan myös jatkossa hyvätuloisia, koska vuokra-asumisesta ei saa tulla stigmaa. Tulorajat saattaisivat vain pahentaa asuinalueiden sosiaalista eriytymistä.” Sinnemäen mukaan myös ”kaupungin vuokra-asunnossa asuva voi turvallisilla mielin edetä urallaan”...⁴³

39 http://eloina.urba.fi/sites/default/files/files/elava_esikaupunki_pahkinankuoressa.pdf

40 http://urba.fi/sites/default/files/pdf-artikkelit/YTKB9917_Valiniemi_Rask.pdf

41 Yle, Prisma Studio, 25.11.2015

42 <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2015/10/EVA-Pamfletti-Kaupunkien-voitto.pdf>

43 http://yle.fi/uutiset/sinnemaki_kaupungin_vuokra-asuntoihin_halutaan_jatkossakin_myos_hyvataluisia/8535094

Syen näkökulma on yksinelävien näkökulma ja heidän tasa-arvonsa edistäminen yhteiskunnassa. Mielestämme poliittisten päättäjien ja virkamiesten moraaliin pitäisi kuulua ylipäänsä heikommassa taloudellisessa asemassa olevien, kilpailun nimissä työstä pois potkittujen tai työkyvyttömiä etujen puolustaminen, ei omien saavutettujen etujen puolustaminen. Hyväpalkkainen voi vähintäänkin maksaa keskimääräisen markkinavuokran myös kaupungin vuokra-asunnossa asuessaan ja subventoida samalla köyhän asumista.

Edellä kuvatut hankkeet ja näkökulmat liittyvät jonkin verran kestäväyyteen, eivät yksinasuvien erityistarpeisiin. Vaikka yksinasuvien henkilöiden asumisen näkökulma on pitkään puuttunut, siitä alkaa sentään olla viitteitä nykykeskustelussa. Muun muassa Suomen Yksinelävät ry haluaa edistää kyseisten hankkeiden käynnistämistä maassamme.

6 KOHTI YKSINASUMISEN KESTÄVÄÄ TULEVAISUUTTA

Ympäristön kannalta tulevaisuus on nyt. Kestävän kehityksen näkökulmasta pitäisi olla jo toimenpiteiden toteuttamisen vaiheessa, niin paljon asiaa on tutkittu ja pohdittu vuosikymmeniä. 1960-70-luvuilla, jolloin asiaan ryhdyttiin toden teolla kiinnittämään huomiota, yksinasuvia Suomessa oli noin 200 000. 2015 yksinasuvia on maassamme viisinkertainen määrä. Väestö on lisääntynyt viidessäkymmenessä vuodessa maapallon kantokyvyn kannalta kestävämmästä, etenkin nykyiseen kulutuskulttuuriin yhdistettynä. Väestönmuutos ja talouden ja ympäristön muutokset yhdessä ohjannevat asumisen suunnittelua ja toteutusta kestävämpään suuntaan.

Edellä mainittu Urba-hanke tuotti tietoa siihen osallistuneiden panelistien välityksellä innovatiivisten uudisrakennushankkeiden ekologisista ratkaisuista. Urba-hankkeen tutkijoille syntyi vaikutelma, että kuluttajien ja ammattilaisuunnittelijoiden suora vuorovaikutus auttaa testaamaan ja ennakoimaan suunnitelmien mahdollisia odottamattomia seurauksia myös käytännössä. Vastaavan tyyppinen lähestymistapa, ”konseptitehtailu”, toimisi myös yksinasuvien kestävä kehityksen asumishankkeissa, liittyvätpä ne sitten uudisrakentamiseen tai olemassa olevan asumisen prosessien kehittämiseen kaikilla kestävä kehityksen osa-alueilla.

Helsinki on Suomen veturi kaupunkiympäristön kehittämishankkeissa. Helsingissä yksinasujan ongelmat myös kärjistyvät asumisen kalleuden vuoksi. Nämä asiat ovat päättäjien tiedossa. Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi 12.9.2012 Kotikaupunkina Helsinki -ohjelman, jossa asuinalueiden suunnittelun, rakentamisen ja ylläpidon keskeisiä periaatteita ovat sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys. Ohjelman esittelyssä todetaan myös helsinkiläisten yksinäistalouksien lukumäärä ja kasvava trendi. Syitä yksinasumisen lisääntymiseen mainitaan useita, niistä tärkeimpinä nuorten kotoa muuton aikaistuminen, keski-ikäisten miesten yksinasumisen lisääntyminen sekä eliniän piteneminen. Väestönmuutosennusteet ennakoivat asuntokuntakoon yhä pienenevän ja yksinasumisen lisääntyvän seuraavien vuosikymmenien aikana. Pienten asuntojen kysyntä ylittää Helsingissä jo nyt selvästi tarjonnan ja kysynnän jatkuvuus pitää huomioida tulevaisuuden asuntotuotannossa.

Asunto-ohjelman esittelyssä todetaan myös, että Helsingin asunto-ohjelmoinnin keskeinen periaate on sosiaalinen kestävyys. Se tarkoittaa sekä tasapainoisen kaupunki- ja asukasrakenteen tukemista että asukaslähtöistä asumisen kehittämistä. Kaupungin vastuulla on asuntotuotannon ohjaus siten, että erilaisilla asukkailla ja asukasryhmillä on mahdollisuus löytää tarpeensa ja maksukykyensä mukainen asunto. Helsingin asunto-ohjelmoinnissa huomioidaan asuntopoliittisesti merkitykselliset asukasryhmät, joita ovat opiskelijat ja nuoret, lapsiperheet sekä **pääkaupungin erityispiirteenä yhden hengen asutokunnat.**⁴⁴

Asuntotuotannon sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä uudistavia käytännön ratkaisuja ei asunto-ohjelmassa varsinaisesti esitetä, vaan asia jätetään yksityisten rahoittajien, muun muassa ryhmärakennuttajien harteille.

Tämän päivän asumisen haasteet on tiedostettu pitkään. Esko Kahri ja Hannu Pyykkönen ennakoivat jo 1980-luvulla tiettyjen asuinrakentamisen mallien hallitsemisuuden ja niiden murroksen lähitulevaisuudessa. Arkkitehti Sini Kotilainen toteaa Studia Generalia -luennossaan, että ”yksinäisyyden tai yksin asumisen haittapuolien yhteiskunnallinen havaitseminen antaa syyn olettaa, että tulevaisuudessa sosiaalisia kontakteja luovat ja mahdollistavat asumisen konseptit sekä esimerkiksi jakamisen tai vaihdannan kulttuurin mahdollistavat asumisen palvelut tuovat uusia näkymiä asumiseen.”⁴⁵ Ratkaisuja tähän yhteiskunnalliseen muutokseen ja asumisen haasteisiin ovat muun muassa joustavat, muunneltavat asutokoot ja sivuasuntoratkaisut. Myös Urba-hankkeessa hahmoteltiin asumiseen integroitua palvelumallia, kuten ”james-konseptia”. Kotilainen hahmottelee tulevaisuuden utopiaa, jossa käytettävissä olevat tilat ovat hybridejä - niiden luonne muuttuu asteittain yksityisestä puoliyksityisen ja puolijulkisen kautta julkiseen tilaan.

Lopuksi kiitokset Turun kestävän kehityksen säätiölle tuesta, jolla voin kirjoittaa tämän esiselvityksen. Nimensä mukaisesti selvityksessä on luotu yleiskatsaus yksinasuvan asumisen puitetekijöihin kestävän kehityksen kontekstissa. Toivomme, että tämä kirjoitus herättää keskustelua, johtaa jatkotutkimukseen ja ennen kaikkea käytännön toteutuksiin. Joitakin ideoita myös Suomen Yksinelävät ry:n kohde-ryhmän ja Turun Ekotorin väliseen yhteistyöhön kestävän asumisen edistämiseksi hahmottelimme Syen piirissä.

Voisiko Ekotori toimia yksinasuvien kierrätyksen, uusiokäytön, lainaamisen ja yhteiskäytön fasilitoijana, ottamalla askelen yksinasuvien suuntaan palveluiden tarjoajana esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Kierrätyksen ja uusiokäytön edistäminen yksinasuvien keskuudessa.
- Yksinasuvien yhteishankintojen ja yhteiskäytön edistäminen.
- Yksinasuvien yhteisöllisen, taloudellisesti ja ekologisesti kestävän asumisen edistäminen olemassaolevaan tai uudisrakennuskantaan.

Yksinasuvat kokevat usein muutot ja isompien kodin tavaroiden kierrätyksen

44 http://www.uuttahelsinki.fi/sites/default/files/osion_artikkelisivun_osa/liitetiedostot/kotikaupunkina_helsinki_ohjelma_2012.pdf ss 70-74.

45 http://www.sinikotilainen.com/uploads/1/1/8/3/1183520/ts_studia_generalia_kotilainen.pdf

työlääksi. Suomalaisessa asumiskulttuurissa eletään melko eristäytyneesti, omissa asunnoissa. Kerrostaloissa ei ole perinteisesti kovin paljon organisoitua yhteistoimintaa. Yksinasuville voisi vaikkapa vuokrata nimellistä korvausta vastaan joitain harvoin käytettäviä kotitaloustuotteita, kuten porakone, painepesuri, suuremmat astiastot tms. Vaikka yksinasuvat eivät ekokylää haluaisikaan perustaa, osa heistä voisi olla kiinnostunut yhteisestä ruoantuotannosta tai ainakin ruokapiirien perustamisesta. Syen omaan sosiaalisesti kestävästä asumisen ohjelmaan voisi sisältyä vaikkapa yksinasuvien keskinäisen aikapankin perustaminen.

Ehdotan myös, että yksinasuvien kestävästä asumista verkostoiduttaisiin pohtimaan jo käynnissä olevissa hankkeissa, esimerkiksi 6aika -hankkeessa. Turussa ollaan jo neuvotteluvalmiuksissa:

“Kuutosajan verkostomainen työskentely erilaisten toimijoiden kanssa on uutta. Ei ole valmiita malleja, vaan me luomme niitä. Se on valtava haaste ja mahdollisuus, johon uskon. Varmasti joudumme myös epämukavuusalueille, mutta verkosto on kuitenkin voima. Se antaa paljon enemmän kuin ottaa”, pohtii hankekoordinaattori Anna-Mari Sopenlehto.⁴⁶

Tämän esiselvityksen yhteydessä on hahmotteilla myös kysely, joka on tarkoitettu yksinasuvien nykyisen asumistyytyväisyyden ja kestävästä asumisen valmiuksien kartoittamiseksi. Toivottavasti aiheen tutkimiseen löytyy resursseja myös jatkossa.

46 <http://6aika.fi/kaupungit/turku/>